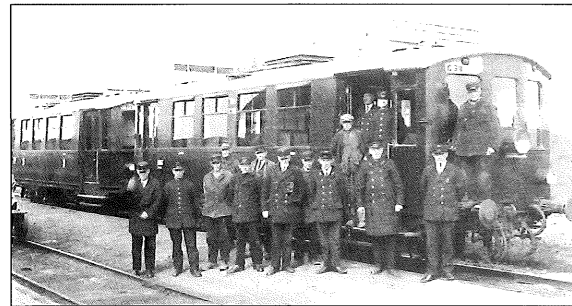

De Spoorweg-Maatschappij 'Zuid Beveland' (2)

In de eerste aflevering werd ingegaan op het ontstaan van de SZB en de opening van haar lijnen op Zuid-Beveland. Ditmaal zijn de ontwikkelingen in het reizigers- en goederenvervoer tot aan het einde van de Tweede Wereldoorlog het onderwerp van bespreking.

In Hoedekenskerke poseert heel wat personeel voor motorrijtuig omC 911, 1930.

Dienstregeling en personeelsinzet

De eerste dienstregeling ging in op 19 mei 1927 en was tamelijk optimistisch. Op werkdagen reden op de trajecten Goes - Wemeldinge en Goes - Wolphaartsdijksche Veer elk zeven slagen, terwijl op de 'ringlijn' vier rondritten in elke richting plaatsvonden, naast vier aparte slagen tussen Goes en Hoedekenskerke. Ondanks dat de dienstregeling een jaar later nog een kleine uitbreiding onderging, begon het bedrijf in de zomer van 1929 door het tegenvallende reizigersaanbod af te brokkelen. De al vóór 1927 bestaande autobusdiensten bleken de concurrentiestrijd te gaan winnen. Het door de NS bij de opening in de strijd geworpen wapen van de lage ritprijs ging ook al niet op. De autobusdiensten schakelden hun tarieven met die van de tram gelijk en kwamen, hoewel hun kaartjes nu 50 procent goedkoper waren geworden, toch niet in de rode cijfers terecht. Nu de bevolking de keus had tussen een tram, die in vele gevallen ergens in de polder stopte en een autobus, die voor dezelfde prijs langs de deur kwam, verkozen de meeste van hen toch de autobus. Bij de opening van de lijnen op Zuid-Beveland hadden Hoedekenskerke en Wemeldinge elk een arbeider-telegrafist, terwijl er in Wolphaartsdijksche Veer een haltewachter was geplaatst. Op de andere stations deden 'contractvrouwen' dienst. Het waren de echtgenotes van ploegbazen of wegwerkers. Hoewel sommige stations geen waterleiding en elektriciteit hadden, was er wel overal telefoon. De contractvrouwen konden

zich steeds in verbinding stellen met het station Goes voor het verkrijgen van alle inlichtingen omtrent wagens, goederen en loop van de tramtreinen. Rangeerbewegingen werden door het treinpersoneel uitgevoerd, evenals het laden en lossen van stukgoederen op de 16 stations. Vanuit Hoedekenskerke, Wemeldinge en Borssele moesten alle treinen aan de treindienstleider in Goes worden gemeld, terwijl de overige contractantes dit alleen deden bij een onregelmatigheid in de dienstregeling. Bij vertragingen kon in overleg met de treindienstleider een kruising worden verlegd, bijvoorbeeld van Hoedekenskerke naar Oudelande, zodat de tram uit 's-Gravenpolder geen vertraging hoefde op te lopen. De contractante in Oudelande werd dan telefonisch van dit feit op de hoogte gebracht, waarna zij een rode vlag schuin in de perronrand plaatste. De machinist van de vertraagde trein uit Borssele wist dan, dat hij hier moest kruisen. Na het omgooien van een wissel reed hij zijn motorrijtuig vervolgens naar het zijspoor.

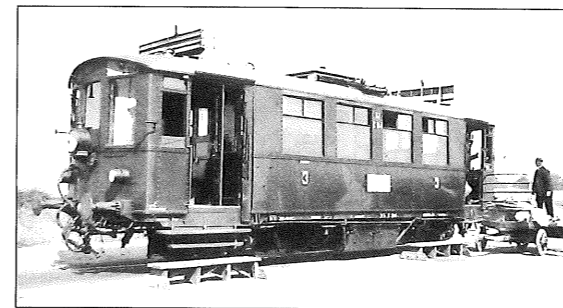
Opbrengsten uit het goederenvervoer

In 1931 waren de reizigersopbrengsten bij de SZB 65.000 gulden, terwijl de exploitatiekosten (inclusief afschrijving en reparaties) uitkwamen op 134.000 gulden. Vooral de trajecten Goes - Wemeldinge en Goes - Borssele - Hoedekenskerke hadden te kampen met een zeer laag aanbod van gemiddeld 8 tot 12 reizigers per dag. Uiteindelijk werd op 15 mei 1934 de reizigersdienst op het grootste deel van de lijnen opgeheven. Slechts op het traject Goes - Hoedekenskerke bleven in verband met de veerdienst op Terneuzen enkele trams rijden. Met de goederendienst ging het iets beter, al konden de opbrengsten de exploitatiekosten maar ternauwernood dekken. Het vervoer van suikerbieten gedurende de laatste drie maanden van het jaar was altijd het belangrijkste. De boeren gaven de voorkeur aan het vervoer per trein boven het moeizame transport via modderwegen naar de haventjes. In het slechte oogstjaar 1927 werden er nog altijd zo'n 50.000 ton bieten per tram vervoerd. Er waren echter jaren met

bijna de dubbele hoeveelheid. De suikerbieten gingen rechtstreeks naar de Coöperatieve Beetwortelsuikerfabriek 'Zeeland' te Bergen op Zoom en na zijn noodgedwongen sluiting in 1929 naar de suikerfabriek in Zevenbergen. De rest van het goederenvervoer betrof vooral het transport van aardappelen en uien. Daarnaast reden er in de wintermaanden heel wat wagens met steenkolen naar de plaatselijke handelaren. Maar het vervoer van fruit naar de veiling in Goes was vooral een zaak van de vrachtauto. In de zomer reed zo nu en dan een waterwagen in een goederentram voor het vullen van de waterreservoirs op de stations, die geen waterleiding hadden. In de jaren 1934-1940 werden tussen Goes en Hoedekenskerke 7 tot 8 slagen uitgevoerd. Op de tussengelegen stations werd vaak alleen nog maar facultatief gestopt. Op 15 mei 1934 werd het depot Goes gesloten. De motorrijtuigen en locomotieven opereerden voortaan vanuit Vlissingen. Enkele motorrijtuigen verhuisden in die tijd naar andere delen van het land. In 1939 had Vlissingen naast stoomlocomotieven tien motorrijtuigen (omC 901, omC 902 en omC 911 - omC 916) in depot. Deze laatste serie uit 1929 was een iets verbeterde versie van de serie omC 901 - omC 908. Ze hadden eerst elders in het land dienst gedaan. Behalve de tramdiensten op Hoedekenskerke reden deze acht rijtuigen ook enkele stoptreindiensten tussen Goes en Vlissingen. Aangezien de NS ruim in de motorrijtuigen zat, kwam het toen maar heel zelden voor dat er een tram met stoomtractie op

Stationschef J. Huisson poseert met zijn vrouw en kinderen in Wolphaartsdijkseveer. Getuige het affiche dat in de deuropening is te zien, moet de foto zijn gemaakt in 1928 of 1929. Onder de leuze 'Verzendt Uw Goederen Per Spoor' wordt per 1 juli 1928 een 'Belangrijk Verlaagd Tarief' voor het 'Afhalen en Bestellen' van stukgoederen aangekondigd. In Amsterdam, Den Haag en Rotterdam bedraagt dit voortaan vijftien cent per colli tot een bepaald gewicht, in alle andere plaatsen slechts tien cent.

Het motorrijtuig omC 914 staat stil bij de haven te Hoedekenskerke. Post en stukgoed worden overgeladen, 31 juli 1938.

Hoedekenskerke te zien was. De motorrijtuigen serie omC 903 - omC 908 waren inmiddels verbouwd tot motormontagewagens.

Sluiting en opbraak van twee lijnen

Enige weken na de inval van de Duitsers in de meidagen van 1940 kwam het treinverkeer in Zeeland weer op gang, maar nog voor het einde van het jaar werden op het traject Goes - Hoedekenskerke de motorrijtuigen vervangen door stoomtractie wegens een nijpend gebrek aan brandstof. De dienstregeling was vrij frequent te noemen. Zo werden er gedurende de hele bezettingstijd vier tot vijf slagen op Hoedekenskerke gemaakt. De Duitsers kregen na 1941 steeds meer behoefte aan rails en dwarsliggers voor het gebruik op het uitgestrekte spoorwegnet in Rusland. Uiteindelijk werd in de loop van 1942 van de NS voor 465 kilometer aan materialen gevorderd. Een deel kon nog uit de bestaande voorraden worden geleverd (100 km), maar het merendeel moest komen uit het opbreken van enkelsporige lijnen (214 km), het enkelsporig maken van dubbelsporige baanvakken (90,5 km)

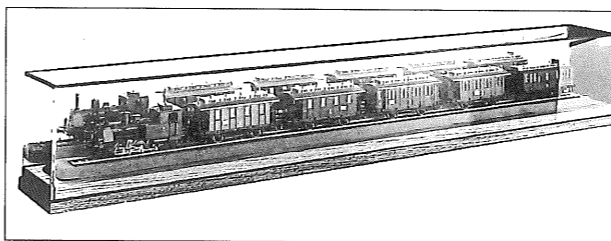
en het opbreken van sporen op emplacementen en spoorwegaansluitingen (60,5 km). Zo verdwenen ten noorden van Goes de lijnen Goes - Wemeldinge (8,278 km) en Goes - Wolphaartsdijksche Veer (10,841 km). De beide baanvakken werden respectievelijk op 17 en op 24 augustus 1942 opgeheven. Met het opbreken van deze lijnen werd op 10 september 1942 een begin gemaakt. Enkele stationsgebouwen en een verlaten dijkcoupure vormen nog tot op de dag van vandaag de trieste overblijfselen. Voorts werd met ingang van 26 augustus 1942 op het traject Goes - Vlissingen (lengte 24,230 km) slechts één spoor in gebruik gehouden, waarna het opbreken van het andere spoor kon beginnen. Pas in september 1943 was 426 km spoor geleverd. De actie werd door de NS zeer vertraagd, maar de rails en dwarsliggers moesten er toch komen. Uiteindelijk werd in juni 1944 nog begonnen met het opbreken van de 'ringlijn' vanaf 's Heer Arendskerke over Borssele tot aan Hoedekenskerke. Maar omdat er dan vier laad- en losplaatsen in het belang van de voedselvoorziening zouden verdwijnen, werd het werk stilgelegd en alleen volstaan met het opbreken van het gedeelte tussen Borssele en Nieuwdorp. Bij de bevrijding vanuit Zeeuws-Vlaanderen in oktober 1944 bezweek het station Hoedekenskerke onder het oorlogsgeweld.

Wordt vervolgd.
Marius C.J. Broos, september 2003.

Informatie Vitrine-boxen

Het is mogelijk om in het bezit te komen van een prachtige vitrinebox waarin u uw collectie kunt tentoonstellen. In een box staat uw model stofvrij en hoeft dus niet regelmatig schoongemaakt te worden (met alle beschadigingsrisico's van dien). Deze box is geheel van geslepen glas gemaakt. Ook bestaat er een uitvoering met aan de achterzijde een spiegel, waardoor het model aan beide kanten te bewonderen is. Tevens is er de mogelijkheid om de box uit te laten voeren in ACRYLAAT. De boxen zijn in diverse modellen en maten te leveren. Ze zijn op onze beurzen te bestellen. Of via ons huisadres. Dit dient dan wel schriftelijk dient te gebeuren. De levertijd bedraagt 1 maand. *Vitrine-boxen worden niet per post verzonden, dit vanwege een te hoog breukrisico en te hoge verpakingskosten. Wel bestaat de mogelijkheid om, tegen vergoeding, uw bestelling thuis te laten bezorgen. Voor verdere informatie kunt u altijd contact opnemen met:*

G.J. van 't Veen

's Heer Hendrikskinderdijk 64
4461 DX Goes
Tel: 0113-220493
e-mail: ztmr@zeelandnet.nl

BEURSAGENDA 2003

Stichting Trein model ruilbeurzen

22 NOVEMBER

De Vroone - C.D. Vereekestraat 74 - Kapelle (Bij Goes)

BEURZEN OPEN:
10.00 - 15.30 UUR

INFORMATIE : 0113 - 220493

BEURSAGENDA 2004

Stichting Trein model ruilbeurzen

10 JANUARI

13 MAART

25 SEPTEMBER

27 NOVEMBER

congrescentrum
"De Stenge"
Stengeplein 1
Heinkenszand (bij Goes)

Voldoende gratis parkeren

BEURZEN OPEN:
10.00-15.30 UUR

INFORMATIE: 0113-220493

LET OP!
De locatie van de
ruilbeurs is gewijzigd.

modelspoorders kopen
hun treinen bij...

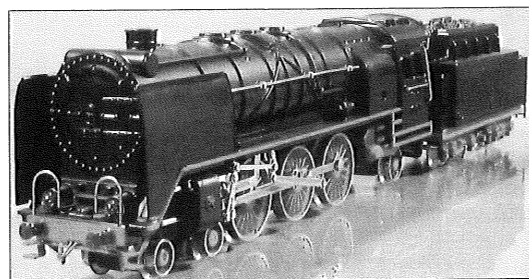
speelgoedsspecialist

TOP 1
TOYS **VISSER**

Ruim assortiment,
lage prijzen,
goede service...

Lange Kerkstraat 2-6 Goes
0113 - 21 65 57
www.vissertoys.nl

Big Boys Train Shop Bergen op Zoom

De Trein Speciaalzaak.

Officieel dealer van Märklin, Trix,
Miniclub, Minitrix, Fleischmann, Picollo,
LGB, en Digitaal. Faller en Bush scenery etc.

Gespecialiseerd in verzamelateriaal.

Als klap op de vuurpijl
verkoppen wij de noviteiten voor het van
de bovengenoemde merken aan
af fabrieksprijzen bij reservering.

U kunt ons vinden in de
Lievevrouwestraat 23
4611 JJ Bergen op Zoom
Tel.: 0164-250848

Website: www.treintjes.nl

Wij zien Uw bezoek met belangstelling tegemoet,
Karin Jeroen en Rene

STICHTING TREIN MODEL RUILBEURZEN

's-Heer Hendrikskinderdijk 64
4461 DX Goes
Tel./fax (0113) 22 04 93
e-mail: zmr@zeelandnet.nl
K.v.K. Middelburg 41114803

De Zuid-Wester Rail Koerier

10^e jaargang nr. 1 september 2003 ©

Uitgave: Stichting Trein Model Ruilbeurzen

We willen beginnen met uit te leggen wat de stichting
zoal doet, zodat u enig zicht krijgt op datgene waar
wij ons mee bezighouden :

De stichting heeft ten doel:

Het organiseren van ruilbeurzen en tentoonstellingen
met betrekking tot al hetgeen met de model-
spoorhobby samenhangt.
Het bemiddelen bij aan- en verkoop van modelspoor-
materiaal en het bevorderen van kennis op het
gebied van modelspoor.

Ruilbeurzen:

Te Kapelle (bij Goes) wordt dit jaar op 22 november
een ruilbeurs georganiseerd. Dit gebeurt op deze
locatie voor het laatst. Op 10 januari 2004 vindt er
een ruilbeurs plaats te Heinkenszand. Deze beurs
vindt plaats in het congrescentrum "De Stenge".

Jubileum:

Op 4 maart 1989 werd de eerste ruilbeurs georgan-
iseerd. Dit betekent, dat wij op 4 maart 2004 een
jubileum te vieren hebben. De keuze voor congres-
centrum "De Stenge" heeft vooral te maken met een
betere bereikbaarheid voor de bezoekers. Ook de
ruimte en de horecagelegenheid bieden meer per-
spectief. Hoe we het jubileum gaan vieren is nog niet
bekend.

Op deze beurzen staat de **TESTTAFEL** (bestaat ook
15 jaar) van onze stichting **gratis** tot uw beschikking.
Hier kunt u uw aankoop testen op eventuele manke-
menten.

U zult de gelegenheid krijgen om, onder het genot
van een kopje koffie, kennis te maken met
een van de railvideo's van "Van den Burg" beeld-
producties.

Deze video's zijn Nederlandstalig en kunnen via Van
den Burg beeldproducties worden besteld.

De vele kraampjes bieden een veelheid aan model-
trein spullen. Vooral tweedehands aanbiedingen zijn
interessant, vanzelfsprekend tonen wij ook video's
betreffende treinen. Hierbij hoeft een consumptie
natuurlijk niet te ontbreken. Verder zijn er vele

mogelijkheden een gesprek te voeren met een mede
hobbyist. We hopen u in grote getale te mogen ont-
moeten.

Lange winteravonden?

De winterperiode staat weer voor de deur. Voor velen
kunnen de komende lange, donkere avonden een
uitkomst zijn: eindelijk tijd voor de hobby!

Bouwplannen die nu misschien eindelijk werkelijkheid
kunnen worden. Tekeningen opzoeken, materiaal
verzamelen en dan aan de slag.

Dat je niet snel uitgebouwd raakt, weet elke hobby-
ist. Heel vaak wordt er toch weer iets veranderd,
omdat het op die manier veel beter tot zijn recht
komt.

Huizen bouwen, straten leggen, uw eigen droomtuin
creëren... kortom, in de winter is het mogelijk om een
prachtige modelbaan te maken. Uw droom stukje bij
beetje uit zien komen.

Mocht u bouw materiaal tekort komen, dan zijn er
dus regelmatig ruilbeurzen waar u de benodigde
modelspoor materialen kunt vinden.

Dhr. M. Broos is onze vaste schrijver van stukjes over
een lang vervlogen tijd in de treingeschiedenis.
Ook de komende jaren kunt u publicaties van hem
verwachten.

In de volgende uitgave schrijft hij over de
Spoorwegmaatschappij "Zuid-Beveland Deel 3"
Mocht u in het bezit zijn van foto's van genoemde
spoorwegmaatschappij of de daaraan verbonden
lokaties zouden wij materiaal zeer op prijs stellen.

IN MEMORIAM

Op 27-01-2003 overleed de heer Hesselink,
Vier keer publiceerde hij in onze Railkoerier.
Een uniek mens is heengegaan, het gemis zou
groot zijn maar de vele rijke en zeker ook
spoorse herinneringen blijven.

**TIP: Knip de agenda die achter in de krant zit uit
en geef deze een goede plaats zodat u altijd
weet waar en wanneer u ons kunt vinden.**

Nederlands grootste MODELBOUWSHOW

7 EN 8 FEBRUARI 2004

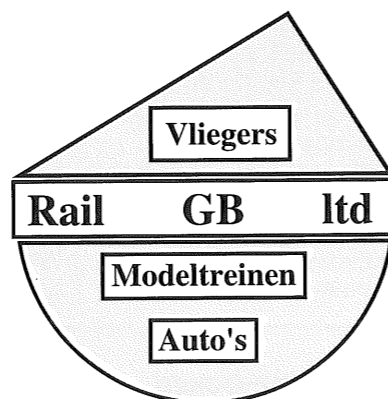
MET CA. 650 DEELNEMERS OP 10.000 M2 IN 2 HALLEN

- Radiografisch bestuurbare trucks, auto's en racewagens
- Bassin met modelboten
- Vliegtuigen
- Modelspoorbanen
- Publieks- behendigheidswedstrijden
- Minikermis
- Modelstoom
- Meccano, Fischertechnik, kartonbouw etc.

Toegangspreis: € 7,00 p.p. en € 3,50 kinderen tot 12 jaar.
Openingstijden: 10.00 - 18.00 uur

Info: Zeelandhallen Goes, tel. (0113) 22 10 20
Info Modelspoor: J. van 't Veen, tel. (0113) 22 04 93

zeelandhallen goes

voor een goede gebruikte trein
in alle spoorbreedtes
ook toebehoren

Wij kopen en verkopen uw treinen
Tevens taxatie

Info: Rail GB Ltd. Dorpsstraat 124
2992 BE Barendrecht
Tel. 0180 - 617795 / Fax 0180 - 617795
Mobiel 06-53550649
e-mail: rail.gb.ltd@planet.nl

W.J. Domenie